

Research Paper

The Analysis of the Effects of Implementation of Rural Conduct Plans on Housing Development and the Environmental Situation of Rural Settlements (Case Study: Rural areas at central District in Jiroft county).

Tahereh Hekmatyar ^{1*}, Javad Mikaniki ², Mofid Shteri ³

1. M.A Student at Geography and Rural Planning Brigand University. Brigand,Iran

2. Associate professor of Geography Collage; Brigand University, Iran

3. Associate professor of Geography Collage; Brigand University, Iran

Received:2019/8/3

Accepted:2020/4/16

PP:172-184

Use your device to scan and read the article online

Keywords:

Rural development .Guide Plan .
Physical and environmental
development .central District in
Jiroft county.

Abstract

Rural designers have improved biological conditions through well-designed programs and actions to transform the rural environment and, in some cases, the rehabilitation of parts of these spaces in order to develop a sustainable and sustainable development in all parts of the country. The purpose of this study was to evaluate the effect of the implementation of the Hadi plan on the rural housing component and the environmental status of the village as well as the satisfaction of the people in implementing the guideline of villages in the central district of Jiroft city. This research is a descriptive-analytic type based on the nature of the purpose and the method is descriptive-analytic. After initial sampling in 30 samples, the variance of the satisfaction attribute was obtained to be 185. 0, which, after placing in the formula and performing calculations, ultimately 135 households were selected as sample size. To process the data, descriptive and inferential statistical methods such as two-dimensional cross-analysis of Wallis test as well as TOPSIS ranking method have been used The results of the research indicate that: among the implementing variables of the Hadi plan, the level of people's satisfaction with the housing and environmental components has been higher than the average. Also, with 99% confidence, the level of people's satisfaction in the studied villages will be significantly different from each other Therefore, the implementation of the master plan of the sample villages in the field of improving the housing situation, environment and rural life has been successful and has been able to provide relative satisfaction to the villagers. Therefore, the implementation of the master plan of the sample villages in the field of improving the housing situation, environment and rural life has been successful and has been able to provide relative satisfaction to the villagers. Also, the results of the ranking of sample villages on the basis of the model used indicate the highest impact of the implementation of the guideline in the populated villages that have a long history of conducting their conducting plan Like Aliabad, Hawcard has been.

Citation: Hekmatyar Tahereh, Mikaniki Javad, Shteri Mofid.(2021). The Analysis of the Effects of Implementation of Rural Conduct Plans on Housing Development and the Environmental Situation of Rural Settlements (Case Study: Rural areas at central District in Jiroft county). Journal of Regional Planning , Vol 11, No 43, PP:172-184

DOI: 10.30495/jzpm.2022.22204.3406

Corresponding author: Tahereh Hekmatyar

Address: M.A Student at Geography and Rural Planning Brigand University. Brigand,Iran

Tell: 09135001386

Email: taherehekmatyar@yahoo.com

Extended Abstract

Introduction:

Access to national and regional development is the great ideal of any nation, and realizing this, requires that the planners and policymakers within a detailed understanding of the state of the country and the region select the best models to determine the path of development (Pourmohammadi and Zali, 2009: 33). One of the important tasks of development planners is to assess and identify the development potentials of geographical areas, so that this knowledge can provide the basis for improvement and development of areas (Parizadi et al., 2012: 27). For this purpose, to understand the differences in the level of development of the regions, it is necessary to first examine the current status of each region and then accordingly regional planning can be done to reduce or eliminate the differences (Ismailzadeh and Partners, 2016: 84). Therefore, studying and identifying regional areas and analyzing their capabilities and bottlenecks is of great importance in the process of regional development planning, and awareness of these opportunities and bottlenecks is nowadays a necessity for presenting development schemes and plans (Einali et al., 2016: 60).

Methodology:

This research is an applied research in terms of purpose, and based on the nature of the data, is a Mixed-method research. The statistical population includes senior managers of the province. The research is a survey research in terms of data gathering, which uses a combination of both documentary and field methods to collect the required data. In order to conduct this research, the strengths, weaknesses, opportunities and threats of the province were identified and these factors were rated by experts including experts in the field of development and the most important strategies were obtained. Finally, according to these strategies, a strategic regional development plan for the province's development was presented. To analyze the data using SWOT analysis and its integration with the AHP model, the most important development potentials and constraints of the province were extracted and strategies were presented to remove development obstacles in the province.

Results and discussion

The aim of this study was to investigate the effect of project implementation on the housing component and the impact of project implementation on the environmental situation of villages. The impact of rural pilot project on housing component with 72.6% of average and environmental with 80.7% of average. Therefore, it can be said that according to the mean and standard deviation, the effectiveness of the plan has been moderate. To assess Farad's views on the impact of the implementation of the Rural Master Plan on the housing and environmental situation, a two-sentence test was used. According to the people surveyed, the implementation of the Rural Master Plan has had a significant impact on the housing and environmental situation. This indicates that most villagers have considered the fruitful and productive effect of the measures taken in the framework of the Hadi plan to improve the housing level and the living environment of the village in acceptable conditions, so that only less than 15% of respondents are affected by the Hadi plan. Villagers have expressed little or no attention to the housing and environmental component, and more than 85% of villagers have stated that the impact of various Hadi project measures and projects in the areas studied in this study is too moderate, as addressing two issues of rural housing and improving the living environment Village space One of the main axes of the rural master plan is considered as a program for organizing rural spaces. Other findings of this study in comparing the level of people's satisfaction with the level of implementation of the rural master plan regarding the housing component of the villagers and the living environment of the village in the five villages studied using the Calix Wallis test showed that 99% confidence in the implementation of the master plan The villages surveyed are not the same and differ significantly. Also, according to the statistical value of the average rank, it can be seen that the level of people's satisfaction from more to less in Aliabad villages with the amount of 86.97, Hokard with 72.81, ten precursors with 69.58, Saghari with 37.70 and back with Ler with 27/35. Other research findings have shown that people are more likely to build satisfaction in

villages that have a long history of implementing a master plan.

Conclusion:

According to the villagers, the implementation of the rural master plan has had a great impact on the housing situation as well as the environmental situation of the villages. Therefore, the implementation of the pilot project of the sample villages in the field of improving the housing situation, environment and rural life has been successful and has been able to provide relative satisfaction to the

villagers. Villagers' participation in field study research part, and also for providing plans and implementing them will be very useful and this should be considered. All aspects of rural community's needs should be recognized. Indicators of rural environment protection should be codify in the study of aforesaid plans. • Renovation activates, retrofitting and improvement of housing should be continued to provide a region for villagers' settlement.

تحلیل اثرات اجرای طرح‌های هادی روستایی در توسعه مسکن و وضعیت زیست‌محیطی سکونتگاه‌های روستایی (مطالعه موردی: روستاهای بخش مرکزی شهرستان جیرفت)

طاهره حکمت یار^{۱*}، جواد میکانیکی^۲، مفید شاطری^۳

۱. دانش آموخته جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، دانشگاه بیرجند، بیرجند، ایران.

۲. دانشیار دانشکده جغرافیا، دانشگاه بیرجند، بیرجند، ایران.

۳. استادیار دانشکده جغرافیا، دانشگاه بیرجند، بیرجند.

چکیده

طرح‌های هادی روستایی با برنامه‌ها و اقدامات بس شایسته در جهت ایجاد تحول در محیط‌های روستایی و بعضاً بازآفرینی بخش‌هایی از این فضاها در جهت توسعه همه‌جانبه پایدار، در اقصی نقاط کشور، موجب بهبود شرایط زیستی شده است. پژوهش حاضر با هدف تحلیل اثرات اجرای طرح‌های هادی روستایی در توسعه مسکن و وضعیت زیست محیطی سکونتگاه‌های روستایی بخش مرکزی شهرستان جیرفت صورت گرفته است. تحقیق حاضر از نوع توصیفی - تحلیلی و با استفاده از روش پیمایشی است. پس از پیمایش اولیه در ۳۰ نمونه، واریانس صفت رضایتمندی به مقدار ۰/۱۸۵ به دست آمد که پس از جایگذاری در فرمول تعداد ۱۳۵ خانوار به عنوان حجم نمونه انتخاب گردید. برای پردازش داده‌ها از روش‌های آمار توصیفی و استنباطی از جمله آزمون دوجمله‌ای، کراسکال والیس و همچنین تکنیک تاپسیس بهره گرفته شده است. نتایج تحقیق حاکی از آن می‌باشد که بین متغیرهای اجرای طرح‌های هادی میزان رضایتمندی مردم در خصوص مؤلفه‌های مسکن و زیست‌محیطی بالاتر از حد متوسط بوده است. همچنین با اطمینان ۹۹٪ سطح رضایتمندی افراد در روستاهای مورد بررسی تفاوت معناداری باهم داشته باشند. بنابراین اجرای طرح‌های روستاهای نمونه در زمینه‌ی بهبود وضعیت مسکن، محیط زیست و زندگی روستاییان موفق بوده و توانسته موجبات رضایتمندی نسبی ساکنین روستا را فراهم بیاورد. پس می‌توان گفت که هر سه فرضیه مورد تأیید قرار گرفته و همچنین نتایج رتبه‌بندی روستاهای نمونه براساس روش تاپسیس، بیانگر بالاترین تأثیرگذاری اجرای طرح‌های هادی در روستاهای پرجمعیت که سابقه مدیدی از اجرای طرح‌های آن‌ها می‌گذرد همچون علی‌آباد با مقدار ۰/۹۹۵، هوکرد با مقدار ۰/۹۸۵ بوده است.

تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۵/۱۲

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۱/۲۸

شماره صفحات: ۱۸۴-۱۷۲

از دستگاه خود برای اسکن و خواندن مقاله به صورت آنلاین استفاده کنید

واژه‌های کلیدی:

توسعه روستایی، طرح‌های هادی روستایی، توسعه فیزیکی و زیست محیطی، بخش مرکزی جیرفت.

استناد: حکمت یار طاهره، میکانیکی جواد، شاطری مفید (۱۴۰۰): تحلیل اثرات اجرای طرح‌های هادی روستایی در توسعه مسکن و وضعیت زیست محیطی سکونتگاه‌های روستایی (مطالعه موردی: روستاهای بخش مرکزی شهرستان جیرفت)، فصلنامه برنامه ریزی منطقه ای، سال ۱۱، شماره ۴۳، مردودشت: صص: ۱۸۴-۱۷۲

DOI: 10.30495/jzpm.2022.22204.3406

* نویسنده مسئول: طاهره حکمت یار

نشانی: دانش آموخته جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، دانشگاه بیرجند، بیرجند، ایران.

تلفن: ۰۹۱۳۵۰۰۱۳۸۶

پست الکترونیکی: taherehekmatyar@yahoo.com

مقدمه

شکل‌دهی و نظم‌بخشی به عرصه‌های مکانی- فضایی از آغاز زندگی بشر و بهره‌گیری از منابع طبیعی به‌ویژه زمین و آب، پیوسته در مقیاس و مفهومی متفاوت مطرح بوده است. امروزه عرصه‌های روستایی نیز به‌عنوان یک واقعیت فضایی، برآیندی از تعامل مؤلفه‌های متفاوت اکولوژیکی، اجتماعی- فرهنگی، سیاسی و کالبدی می‌باشند (Azkia and Ghaffari, 2004: 47) از این رو بسیاری از محققان و صاحب‌نظران در دهه‌های اخیر، توجه به توسعه کالبدی- فیزیکی و امور زیربنایی روستاها را از حوزه‌های مهم و اساسی فعالیت در حیطه توسعه روستایی قلمداد نموده‌اند که در این راستا، توسعه روستایی را شامل پنج بعد اساسی مدیریت منابع انسانی، امور زیر بنایی و توسعه فیزیکی روستاها، توسعه کشاورزی و فعالیت‌های غیر کشاورزی در نظر گرفته‌اند (Gibson et al, 2010: 238). قطعاً این رویکرد، در مناطق روستایی کشورهای در حال توسعه از اهمیت بسیار ویژه‌ای برخوردار می‌باشد (Visser & Spoor, 2012: 902). در این ارتباط طرح هادی به‌عنوان مهم‌ترین سند رسمی و قانونی توسعه و عمران مناطق روستایی ایران راهبرد اساسی برای دستیابی به توسعه روستایی محسوب می‌شود (Natural Disasters Research Institute, 2009: 141). مبنای تعریف طرح هادی روستایی، طرح‌های روان‌بخشی است که با هدف بهسازی و اصلاح محیط روستایی تهیه و اجرا می‌شوند. شرح خدمات طرح هادی روستایی متأثر از تجربه‌ی طرح روان‌بخشی با رویکردی کاملاً فیزیکی تهیه گردیده و در سال‌های اخیر مورد اصلاح قرار گرفته است (Azizpour and Hosseini, 2008: 144) که ضمن ساماندهی و اصلاح بافت موجود، میزان و مکان گسترش آبی و نحوه‌ی استفاده از زمین برای عملکردهای مختلف از قبیل مسکونی، تولیدی، تجاری و کشاورزی و نیز توسعه تأسیسات و تجهیزات و نیازمندی‌های عمومی روستایی را برحسب مورد در مصوبات طرح‌های ساماندهی فضا و سکونتگاه‌های روستایی با طرح‌های جامع ناحیه‌ای مشخص می‌نماید (Fazuni Ardakani and Hayati, 2011: 2).

یافت قدیمی روستاها متناسب با شرایط اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی گذشته بنا شده است اما با توجه به تحول شرایط زندگی در گذر زمان و در عرصه‌های مختلف، اصلاحاتی برای ایجاد شرایط مطلوب زیستی به‌منظور ادامه زندگی روستایی ایجاد می‌نماید. (Rezvani, 2008: 151) از طرفی دیگر، وجود نابرابری‌های فضایی میان عرصه‌های شهری و روستایی متأثر از روندهای دگرگون ساز دهه‌های اخیر، ضرورت جست‌وجوی راه‌های خروج از این تبعیض و تعدیل نابرابری را مطرح ساخته است. لذا تحقق این اهداف و بهره‌مندی روستاییان از مواهب نوسازی و توسعه، مستلزم اجرای برنامه‌ای منسجم خواهد بود. (Winograd & Farrow, 2009: 107) در این زمینه، موفقیت در دگرگون سازی و پیشرفت روستاها و نهایتاً ساماندهی فضایی آنها، منوط به فرآیند برنامه‌های توسعه در تمام نقاط یک کشور و اقداماتی هماهنگ و از پیش سنجیده شده برای برقراری تعادل منطقی میان سکونتگاه‌های روستایی و شهری و از بین بردن نابرابری‌های موجود از لحاظ استانداردهای کیفی زندگی است. (Saeedi, 2005: 150). در زمینه ارتقاء کیفیت زندگی در محیط‌های روستایی، برنامه‌ها و طرح‌های گوناگونی در کشور اجرا شده است. از جمله این برنامه‌ها، طرح هادی روستایی می‌باشد. که به منظور «تجدید حیات و هدایت روستا به لحاظ ابعاد اجتماعی، اقتصادی و کالبدی» تهیه می‌شود

(Shams al-Dini, 2008: 45). در واقع، طرح هادی ضمن ساماندهی و اصلاح بافت موجود، میزان و مکان گسترش آبی و نحوه استفاده از زمین برای عملکردهای مختلف را برحسب مورد در قالب مصوبات طرح‌های ساماندهی فضا و سکونتگاه‌های روستایی یا طرح‌های جامع ناحیه‌ای تعیین می‌نماید و در قالب آن، پروژه‌های عمرانی- کالبدی مختلفی در سطح روستاها اجرا می‌شوند، چه پیامدهایی را برای جامعه روستایی در پی داشته است. لازم به ذکر است که در پی نتایج مطالعات متعدد، اجرای طرح هادی روستایی به‌عنوان یک متغیر بیرونی، افزون بر ابعاد فیزیکی- کالبدی، سایر جنبه‌های توسعه روستایی اعم از اقتصادی، اجتماعی، زیست‌محیطی و غیره را نیز تحت‌الشعاع خود قرار داده و اثرات متعددی بر روی آن‌ها داشته است (Warsi and Saberi, 2009: 3).

بخش مرکزی شهرستان جیرفت یکی از بخش‌های این شهرستان می‌باشد و دارای پنج دهستان به شرح ذیل است: دهستان اسفندقه، اسلام‌آباد (جیرفت)، خاتون‌آباد (جیرفت)، دولت‌آباد (جیرفت)، هلیل (Statistics and Mapping Organization 2011). از ۷۵۳ طرح به اجرا درآمده استان کرمان، تعداد ۷۵ طرح مربوط به شهرستان جیرفت می‌باشد. گستردگی اقدامات صورت گرفته در تهیه و اجرای طرح‌های هادی و قرار گرفتن آن به‌عنوان بخش مهمی از وظایف بنیاد مسکن انقلاب اسلامی در سراسر کشور در سال‌های اخیر و آثار مهم اجرای این طرح‌ها بر جامعه روستایی در حال تحول کشور بررسی و ارزشیابی همه‌جانبه آن‌ها را ضروری ساخته است، چراکه اجرای درست این طرح‌ها می‌تواند در احساس علاقه‌مندی بیشتر روستاییان در محیط‌های روستایی و اشتغال‌زایی و فراهم آوردن محیطی مناسب برای روستاییان مؤثر باشد و توجه بیشتر به ارزیابی آن طرح‌ها و کمی‌ها و کاستی‌های احتمالی آن‌ها بیش از پیش روشن می‌شود. در همین راستا در این تحقیق به دنبال آن خواهیم بود تا با تأکید بر اصلیترین عناصر و شاخص‌های توسعه مسکن و وضعیت زیست محیطی روستاها و همچنین رضایت‌مندی

مردم از اجرای طرح‌های هادی روستایی از دیدگاه ساکنین این روستا مورد بررسی قرار دهد در این راستا مهمترین سوالات فرضیات در راستای اهداف تحقیق مطرح می‌گردد، به شرح زیر میباشد:

۱- اجرای طرح‌های هادی روستایی چه تأثیری بر ساخت‌وساز مسکن روستایی داشته است؟

۲- اجرای طرح‌های هادی چه تأثیری بر وضعیت زیست‌محیطی روستاها داشته است؟

۱_ اجرای طرح‌های هادی روستایی موجب بهبود وضعیت ساخت‌وساز مسکن شده است.

۲- اجرای طرح‌های هادی موجب بهبود وضعیت زیست‌محیطی روستاها شده است.

پیشینه و مبانی نظری تحقیق:

فیزیوگرافی روستاهای کشور بر اثر اوضاع خاص فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و شرایط جغرافیایی در طول قرن‌ها طی یک حرکت کند و بطئی متأثر از نظام‌های اجتماعی و اقتصادی آن‌ها شکل گرفته است و به دلیل عدم تحرک این نظام‌ها، در چند دهه اخیر، بدون پیدایش تغییرات اساسی به همان صورت باقی‌مانده است. بدین ترتیب نواحی روستایی ایران، جهت بهره‌مندی از امکانات مناسب و کافی نیازمند ایجاد تغییرات بنیادی، به‌ویژه در زمینه توسعه فیزیکی می‌باشند تا بتواند شرایط مناسب زندگی را فراهم نماید؛ بنابراین مسائل و مشکلات بافت فیزیکی روستاها به همراه دیگر الزامات، ضرورت و اهمیت اصلاح بافت روستاها را تأکید می‌کند. (Asayesh, 2004: 78-79).

یکی از مهم‌ترین برنامه‌هایی که در راستای تحول و توسعه سکونتگاه‌های روستایی کشور به‌ویژه بعد از انقلاب در کشور به مرحله اجرا درآمد، تلاش در جهت نوسازی و بهسازی عرصه‌های درونی به‌ویژه تغییر در شکل و بافت ظاهری روستاها بود؛ به عبارت دیگر برنامه ریزی فیزیکی در جهت تحول و آبادانی محیط کالبدی فضاها روستایی، به یکی از اصیلترین ابعاد برنامه ریزی توسط نهادهای اجرایی کشور مبدل گشت. (Shams al-Dini 41_42:2008). این برنامه ریزی فیزیکی با بهبود شرایط زندگی در نواحی روستایی، از طریق پی ریزی چارچوبی مکانی که در آن فعالیت‌های اقتصادی و اجتماعی به صورت موفقیت‌آمیزی قابل اجرا باشند، ارتباط دارد. اصول اساسی و ضوابط استقرار این گونه فعالیت‌ها، الگوی ارتباطی ضروری و شبکه‌های را در برمی‌گیرد.

(Shama'i et al., 2011: 57-64). به علاوه برنامه ریزی فیزیکی بر استفاده بهینه از زمین، آب و منابع انسانی موجود و دسترسی به نواحی مسکونی، اراضی شبکه زیستگاه متمرکز است و شامل هر نوع برنامه ریزی است که با کالبد روستا سروکار دارد و به دنبال اهداف مشخصی از راه تغییر و اصلاح فضای درونی و کالبدی می‌باشد (Natiqpour, 2004: 24). و در راستای بهبود یکی از مسائل و مشکلات اساسی روستاهای کشور، یعنی نابسامانی وضع کالبدی و کیفیت نامناسب مسکن روستایی نیز می‌باشد. از مهم‌ترین مشکلات بافت کالبدی روستایی و الزاماتی که اصلاح و بهسازی آن‌ها را ایجاد می‌کند می‌توان به نبود یا کمبود سیستم مناسب دفع فاضلاب و آب‌های سطحی روستاها، موانع موجود در راستای گسترش خدمات زیربنایی و رونمایی، وضعیت نامناسب معابر و شبکه‌های ارتباطی درون روستا، لزوم حفظ کاربری اراضی کشاورزی، ضرورت کاهش خسارت‌های ناشی از بلایای طبیعی، الزامات بهسازی و مقاوم‌سازی ابنیه و مسکن روستایی، فراهم آوردن محیط زندگی مناسب در روستاها به‌منظور توازن شهر و روستا اشاره نمود. با توجه به این توضیحات در بین تمامی طرح‌های توسعه فیزیکی، طرح‌های هادی روستایی ویژگی خاصی داشته و از سه جنبه دارای اهمیت است؛ اولاً با توجه به زمان آغاز این طرح‌ها، تهیه و اجرای آن‌ها حدود ۳۰ سال سابقه دارد، ثانیاً از آنجاکه طرح‌های هادی در مقیاس روستا تهیه می‌شود گستره مکانی آن‌ها زیاد است و در تمام نواحی روستایی کشور می‌توان نمونه‌های از آن‌ها را یافت. ثالثاً طرح‌های هادی محلی‌ترین و موردی‌ترین طرح‌هایی است که مستقیماً با روستاها و اجتماع روستایی ارتباط دارد (Rezvani, 2004: 170). بنابراین چنین استدلال می‌شود که اجرای طرح‌های فیزیکی و عمرانی در مناطق روستایی مرحله‌ای از تکامل است که زیرساخت و بستر لازم را برای توسعه روستاها فراهم می‌آورد؛ اما در قالب اثرات زیست‌محیطی بنا بر مستندات رسمی طرح‌های هادی، می‌توان گفت که بعد محیطی این طرح‌ها عموماً به چهار معیار سوانح طبیعی، موقعیت استقرار، زیست‌محیطی و طبیعی تأکید دارد و مواردی مانند آثار طرح‌های هادی بر محیطزیست روستاها، تأثیر متقابل طرح‌های هادی و محیطزیست روستاها و همچنین آثاری که این طرح‌ها در سطح ملی در ارتباط با توسعه ملی به‌جا می‌گذارند، ضرورت آگاهی از آثار محیطی این طرح‌ها را بیش‌ازپیش اجتناب‌ناپذیر ساخته است (Haghpanah, Dehghani, 2009: 245-244). همچنین لازم به ذکر است که نابسامانی و پایین بودن شاخص‌های کمی و کیفی محیطزیست در روستاها از ویژگی‌های غالب سکونتگاه‌های کشور در حال حاضر به شمار می‌آید که از پیامدهای آن می‌توان به فراهم بودن زمینه بروز انواع بیماری‌ها اشاره نمود. طرح‌های روستایی به‌منظور ارائه خدمات زیست‌محیطی، ایجاد فضای مناسب جهت سکونت و فعالیت و نیز فراهم نمودن زمینه کاهش خطر سوانح و بلایای طبیعی از طریق شناخت سوانح طبیعی تحمیلی و تمهید اقدامات ایمن‌سازی، طرح‌ها و پروژه‌هایی چون تعیین مکان دفع بهداشتی زباله، برنامه جمع‌آوری و هدایت آب‌های سطحی و فاضلاب، برنامه مکان‌یابی یا توسعه محدوده گورستان، طرح‌های ایمن‌سازی نظیر برنامه بهسازی و مقاوم‌سازی بناها، احداث سیل بند، دیوار ساحلی را با ضوابط و مقررات مربوطه اجرا یا پیشنهاد می‌نماید (Azizpour and Hosseini, 1387: 51). برخی از تحقیقات به‌عمل آمده در ارتباط با طرح‌های هادی روستایی

مورد بررسی و مطالعه قرار گرفت که به‌عنوان پیشینه به آن‌ها اشاره می‌شود. از جمله: شکوری و شمس‌الدینی نتایج تحقیقشان نشان می‌دهد بین متغیرهای اجرای طرح‌های هادی و تحولات اجتماعی و اقتصادی، زیست‌محیطی احساس رضایت وجود دارد (Shakoori and Shams Al-Dini, 2014). عنابستانی و اکبری در مطالعه‌ای دریافته‌اند که این طرح‌ها بر ساختارهای چهارگانه کالبدی، اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی توجه دارند و بیشترین اثرگذاری طرح‌های هادی در روستاها در بعد بازگشایی و نوسازی شبکه معابر روستایی رخ داده است ولی در سایر متغیرها، یعنی مسکن روستایی و کاربری اراضی توفیق‌چندانی حاصل نشده است (Anabestani and Akbari, 2012). قنبری و بهرامی در یافته‌های تحقیق نقش موثر و کارآمد مدیریت محلی در توسعه کالبدی روستایی را تأیید کرده است. بر اساس یافته‌های تحقیق به جز در معیار وضعیت اقتصادی، در معیارهای مورد بررسی بین دیدگاه دو جامعه آماری تفاوتی معنادار وجود دارد (Ghanbari and Bahrami, 2016). همکاران در مقاله‌ی این نتایج رسیدند که ارتباط مثبتی بین اجرای طرح‌های هادی و پدیده‌های زیست‌محیطی از جمله توجه به زباله و پسماندهای خانگی، هدایت و دفع آب‌های سطحی، دفع فاضلاب خانگی، دفع فضولات حیوانی، ایجاد فضای سبز، ساماندهی گورستان و تکمیل غسلخانه وجود دارد (Hatem Nia et al., 2014). مولائی هاشجین و همکاران در مقاله‌ای دریافته‌اند که اجرای طرح‌های هادی روستایی علیرغم کاستی‌های موجود اثرات مثبتی در کالبد روستاهای شمال استان اردبیل به وجود آورده است. اجرای طرح‌های هادی روستایی به لحاظ دفع بهداشتی فاضلاب‌های خانگی در روستاها، بهبود وضعیت معابر فرعی، هدایت آب‌های جاری در روستاها و عدم آبیگری جاده‌ها در محدوده مورد مطالعه تأثیر چندانی نداشته است. در مقابل وضعیت معابر اصلی، دسترسی به مراکز خدماتی، دسترسی به خدمات پس از اجرای طرح، جذب امکانات و خدمات رفاهی و زیربنایی موفقیت قابل قبولی داشته است (Molaei Hashjin et al., 2016). بذرافشان و احمدی‌زاده در تحقیق خود به این نتایج رسیدند که معابر روستایی و مسکن روستایی با داشتن بالاترین میانگین‌ها پس از تهیه و اجرای طرح‌های هادی تأثیر بیشتری بر توسعه کالبدی روستا داشته است و متغیرهای نظارت بر نحوه ساخت‌وساز، نحوه دسترسی به معابر، سهولت در رفت‌وآمد بیشترین تأثیر را بر توسعه کالبدی روستا داشته است. روشن ساختن زوایای پنهان اجرای طرح‌های هادی و واکاوی آثار کالبدی در مناطق روستایی و عدم توجه مسئولان به اجرای طرح‌های هادی و عدم اطلاع روستاییان از تهیه و اجرای طرح‌های هادی از چالش‌های این پژوهش محسوب می‌شوند (Bazrafshan and Ahmadizadeh, 2016). عظیمی و همکاران در بررسی اثرات کالبدی اجرای طرح‌های هادی روستایی از دیدگاه روستائیان در شهرستان میاندوآب به این نتیجه دست یافتند، اجرای طرح‌های روستایی از حیث ارتقا خدمات عمومی در روستاهای مورد مطالعه مؤثر بوده است. اجرای طرح‌های روستایی سبب افزایش امیدواری و علاقمندی روستائیان به ادامه زندگی در روستاها شده است و در نتیجه در کاهش تدریجی مهاجرت‌های روستا به شهر تأثیر داشته است (Azimi et al., 2012). نتایج تحقیق ابراهیمی و همکاران با عنوان بررسی وضعیت خدمات زیربنایی و روبنایی طرح‌های روستایی نشان می‌دهد در بین آثار اجرای طرح‌های هادی از دیدگاه روستائیان، وضعیت هدایت آب‌های سطحی، وضعیت جمع‌آوری زباله، میزان ضابطه‌مندی ساخت و ساز مسکن، ساماندهی معابر اصلی، بهبود وضعیت خدمات زیربنایی، بهبود وضعیت خدمات روبنایی، بهبود دسترسی به نهادهای کشاورزی و بازار فروش برای محصولات کشاورزی، زیبایی روستا، پیاده‌رو سازی معابر، توسعه فضای سبز روستا، وضعیت دفع فاضلاب خانگی و وضعیت کیفیت معابر فرعی به ترتیب اولویت رتبه‌بندی شده‌اند (Ebrahimi et al., 2014).

روش تحقیق و محدوده شناخت

این تحقیق متناسب با ماهیت آن در زمره تحقیقات کاربردی محسوب می‌شود که روش آن توصیفی - تحلیلی است. در جمع‌آوری داده‌های مورد نیاز از شیوه‌اسنادی - کتابخانه‌ای و میدانی و انجام عملیات وسیع پیمایشی و تهیه پرسشنامه و مصاحبه با روستائیان مورد مطالعه استفاده شده است. تعداد شاخص در قالب ۳ معیار عمده انتخاب شد و تعدادی از متخصصان حوزه‌های مطالعاتی مرتبط با جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی آن را ارزیابی و تأیید کردند. (جدول شماره ۱). نمونه مورد مطالعه در این پژوهش، شامل خانوارهای ساکن در ۵ آبادی (علی‌آباد عمران، ساغری، پشت‌لر، هوکرد، ده پیش‌سفلی) بخش مرکزی شهرستان جیرفت می‌باشد که از اجرای طرح‌های هادی آن‌ها، پنج سال گذشته است. جامعه آماری شامل ۳۱۹۵ خانوار روستایی ساکن در این روستاها می‌باشد. برای ارزیابی اثرات توسعه مسکن و وضعیت زیست‌محیطی اجرای طرح‌های هادی در این روستاها پس از پیمایش اولیه در ۳۰ نمونه، واریانس صفت رضایتمندی معادل ۰/۱۸۵ به دست آمد که پس از جای‌گذاری در فرمول و انجام محاسبات، نهایتاً تعداد ۱۳۵ خانوار به‌عنوان حجم نمونه انتخاب گردید. سپس نمونه‌ها به صورت تصادفی طبقه‌بندی شده مورد پرسشگری قرار گرفته‌اند. برای پردازش داده‌ها از روش‌های آمار توصیفی و استنباطی از جمله آزمون دو جمله‌ای، سنجش طیف لیکرت و کراسکال والیس بهره‌گرفته شده و پس از جمع‌آوری اطلاعات و پردازش آن‌ها در محیط‌های نرم‌افزاری SPSS نسبت به تحلیل داده‌های مورد مطالعه اقدام گردیده است. همچنین به منظور رتبه‌بندی روستاهای مورد مطالعه، از نتایج این وزن‌دهی‌ها، در مدل Topsis بهره‌گیری به عمل آمد.

جدول ۱. متغیرهای تحقیق

مؤلفه	گویه
میزان اثرگذاری اجرای طرح هادی روستایی بر مؤلفه مسکن	زمینه صدور سند مالکیت، تغییر مناسب الگوی تپ مسکن، نظارت بر ساخت وسازها، رعایت الگوی معماری و بومی، انسجام بافت مسکونی، تغییر و بهسازی مناسب مسکن، مقاوم‌سازی مسکن در برابر حوادث طبیعی، احساس آسایش و آرامش روانی در مسکن، بهبود نورگیری و روشنایی مسکن احساس رضایت‌مندی از معماری داخلی مسکن، رضایت‌مندی از معماری بیرونی مسکن، استفاده مصالح بادوام بکار رفته در مسکن، قرارگیری مناسب بنا و وضعیت آن نسبت به فضاهای عمومی، رعایت مساحت مساکن با توجه به ابعاد کاربری‌های مورد نیاز، پاسخگویی به نیازهای زیستی، ایجاد الگوی مناسب ساخت‌وساز، رعایت مقررات در ساخت‌وساز، بهبود کیفیت نما و سیمای مساکن جلوگیری از گسترش ناموزون روستا، ایجاد تناسب منطقی بین فضاهای درون یک واحد مسکونی با نیازهای خانوار

دفع مناسب دفع پساب‌های خانگی، وضعیت آلودگی‌های ناشی از زباله‌های خانگی، بهبود وضعیت سیستم شبکه آب و فاضلاب روستایی، هدایت و جمع‌آوری آب‌های سطحی، حفاظت از اراضی کشاورزی، جلوگیری از آلودگی اراضی کشاورزی، ایجاد و توسعه فضای سبز، جمع‌آوری و دفن زباله‌ها، مکان‌یابی و توسعه مناسب محدوده گورستان، افزایش فضاهای باز در بافت روستا، رعایت حریم رودخانه و سیلاب، رعایت حریم میان احشام و انسان، زیباسازی محیط روستا، هدایت آب‌های جاری در روستا و عدم آب‌گیری معابر، دسترسی مناسب به آب شرب بهداشتی، حفاظت از منابع آبی روستا (چاه و چشمه...)، جانمایی صحیح صنایع سبک روستایی، کاهش اتلاف و آلودگی منابع آب. کاهش زمین‌های مرتعی- زراعی- باغی. توجه به آسیب‌های محیط طبیعی در شاخص- های زلزله- رانش زمین- فرونشست زمین - حرکت دامنه‌ای.

میزان اثرگذاری اجرای طرح هادی روستایی بر مؤلفه زیست‌محیطی

وضعیت تعریض و احداث معابر اصلی و فرعی، نحوه دسترسی به معابر، تجهیز و بهسازی معابر، جمع‌آوری و هدایت آب‌های سطحی، توسعه و گسترش محدوده مکانی روستا، ایجاد و بهبود وضعیت راه‌های درون روستایی، حفاظت و نگهداری از بافت‌های با ارزش تاریخی و فرهنگی، جذب امکانات و خدمات رفاهی و زیربنایی، انتخاب مناسب سمت گسترش روستا، روسازی آسفالت معابر اصلی در روستا، کاهش خطرات محیطی پس از اجرای طرح، مکان‌یابی صحیح واحدهای آموزشی و فرهنگی (مدرسه، کتابخانه، ...)، گسترش فضاهای تفریحی ورزشی، دسترسی به فناوری اطلاعات (اینترنت و صندوق پست و ...)، زیباسازی و بهبود فضای محیطی روستا (شامل جدول‌گذاری، احداث میادین، ایجاد معابر و ...)، ایجاد مراکز اداری در روستا، دسترسی به خدمات، رعایت حریم جاده، رعایت حریم تأسیسات، ایجاد تناسب منطقی بین جمعیت و خدمات، نحوه بهسازی ورودی‌ها و خروجی‌ها، مکان‌یابی مناسب خدمات درمانی و بهداشتی، همخوانی خدمات با نیازهای، دسترسی آسان روستائیان به محل فعالیت و سکونت

رضایت‌مندی مردم از اجرای طرح هادی روستایی

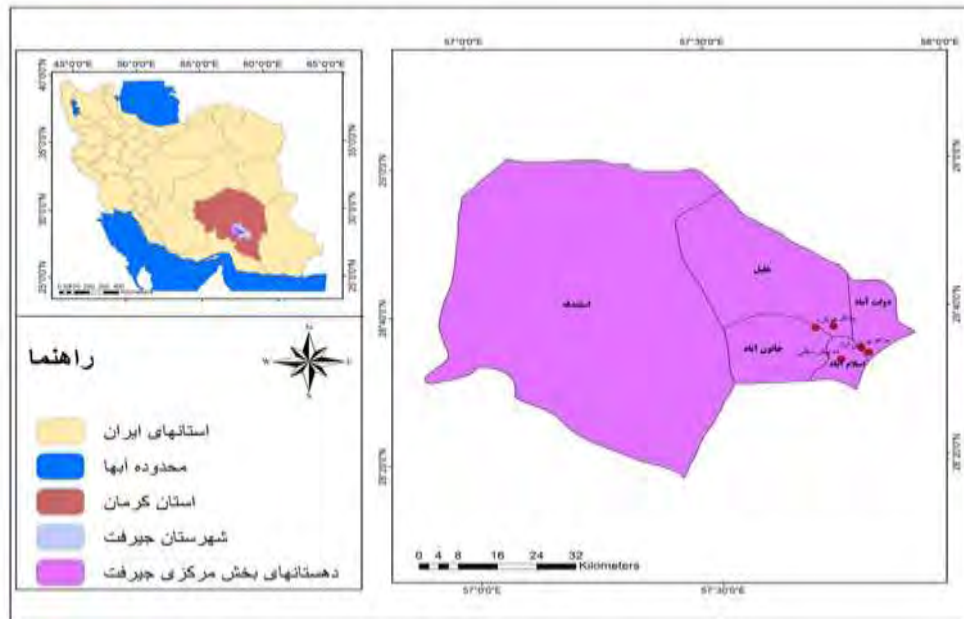
Source: Mohammadi Yeganeh et al. (2013), Anabestani and Akbari (2012), Azimi et al. (2012), Hatem Nia et al. (2014), Ebrahimi et al. (2014). , Bazrafshan and Ahmadzadeh (2016), Molaie Hashjin et al. (2016) Shakur and Shams al-Dini (2014), Physicians (2015)

محدوده مورد مطالعه تحقیق بخش مرکزی شهرستان چیرفت در موقعیت جغرافیایی بین ۲۸ درجه ۲۱ دقیقه تا ۲۹ درجه و ۲ دقیقه طول شرقی و ۵۶ درجه و ۸۹ دقیقه تا ۵۴ درجه و ۵۷ دقیقه عرض شمالی واقع شده است و در شمال آن بخش ساردوئیه و شمال شرقی آن بخش جبالبارز قرار دارد (Kerman Provincial Statistics and Information Office, 2016).

جدول ۲. معرفی روستاهای مورد مطالعه

بخش	دهستان	روستا	موقعیت طبیعی روستا	خانوار	نمونه
مرکزی	دولت آباد	علی آباد	دشتی	۲۱۷۴	۶۶
	دولت آباد	ساغری	دشتی	۶۸۱	۲۲
	اسلام آباد	ده پیش سفلی	دشتی	۳۹۸	۱۲
	هلیل	پشت لر	دشتی	۴۵۰	۱۷
	خاتون آباد	هوگرد	دشتی	۶۰۸	۱۸
	جمع	-	-	-	۳۱۹۵

نقشه ۱. موقعیت بخش مرکزی در شهرستان جیرفت، استان کرمان و در کشور

بحث و ارائه یافته‌ها:

توزیع فراوانی دیدگاه افراد مورد مطالعه (جدول ۳) میزان اثرگذاری اجرای طرح‌های هادی روستایی بر مؤلفه مسکن با $72/6\%$ درصد حد متوسط و زیست محیطی با $80/7\%$ درصد حد متوسط می‌باشد بنابراین می‌توان گفت با توجه به میانگین و انحراف معیار میزان اثرگذاری طرح حد متوسط بوده است.

جدول ۳. توزیع فراوانی دیدگاه افراد در مورد میزان اثرگذاری اجرای طرح‌های هادی روستایی بر مؤلفه مسکن و زیست محیطی

میزان اثرگذاری اجرای طرح‌های روستایی	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	میانگین	انحراف معیار	ضریب تغییرات
فراوانی	۱	۱۹	۹۸	۱۷	$72/9$	$0/54$	$0/18$
برمؤلفه مسکن							
درصد	$0/7$	$14/1$	$72/6$	$12/6$			
فراوانی	۱	۱۵	۱۰۹	۱۰	$2/94$	$0/46$	$0/16$
بر مؤلفه زیست محیطی							
درصد	$0/7$	$11/1$	$80/7$	$7/4$			

مأخذ: یافته‌های تحقیق ۱۳۹۸

با توجه به پارامتری و ناپارامتری بودن انواع آزمون‌های آماری، ابتدا باید نوع آزمون آماری مناسب را انتخاب نمود. بر این اساس برای افزایش دقت و صحت تحقیق و برای بررسی وضعیت نرمال بودن یا نبودن داده‌ها، ابتدا از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف استفاده گردید و نتایج این آزمون نشان داد که مقدار p-value آزمون کولموگروف-اسمیرنوف، از سطح خطای $0/05$ کمتر می‌باشد، لذا استنتاج می‌گردد که در سطح اطمینان ۹۵ درصد توزیع غیر نرمال است. از این رو از آزمون‌های ناپارامتری در این پژوهش استفاده گردید.

جدول ۴. آزمون کولموگروف-اسمیرنوف برای بررسی فرض نرمال بودن داده‌های تحقیق

مؤلفه‌ها	مقدار آماره آزمون	df	سطح معناداری
میزان اثرگذاری اجرای طرح‌های هادی روستایی بر مؤلفه مسکن	$0/173$	۱۳۳	$0/000$
میزان اثرگذاری اجرای طرح‌های هادی روستایی بر مؤلفه زیست محیطی	$0/141$	۱۳۳	$0/000$
میزان رضایت مردم از اجرای طرح‌های هادی روستایی در خصوص مؤلفه‌های مسکن و زیست محیطی	$0/114$	۱۳۳	$0/000$

مأخذ: یافته‌های تحقیق ۱۳۹۸

برای سنجش نظرات افراد پیرامون میزان اثرگذاری اجرای طرح‌های هادی روستایی بر وضعیت مسکن و زیست محیطی با استفاده از آزمون دوجمله‌ای استفاده شد. در این آزمون داده‌ها به دو گروه شامل پاسخ‌های کم و خیلی کم و پاسخ‌های متوسط، زیاد و خیلی زیاد طبقه‌بندی

شدند، گروه اول در این آزمون بیانگر برابری نسبت پاسخ‌های دو گروه است. از این رو با توجه به جدول ۲ و مقادیر sig حاصل، با توجه به وضعیت پاسخ‌های به دست آمده در گروه دوم نسبت به گروه اول، از نظر افراد مورد بررسی اجرای طرح هادی روستایی بر وضعیت مسکن و زیست‌محیطی تأثیر قابل توجهی داشته است. این امر بیانگر این مهم است که اکثر روستاییان تأثیر متمرکز به ثمر و سازنده اقدامات صورت پذیرفته در قالب طرح هادی در جهت بهبود سطح مسکن و وضعیت زیست‌محیطی روستا را در شرایط قابل قبولی استنباط نموده‌اند به طوری که تنها کمتر از ۱۵٪ پاسخگویان میزان اثرگذاری اجرای طرح هادی روستایی بر مؤلفه مسکن و زیست‌محیطی را کم و خیلی کم ابراز داشته‌اند و بیش از ۸۵٪ روستاییان سطح تأثیر اقدامات و پروژه‌های متنوع طرح هادی در زمینه‌های مورد بررسی در این پژوهش را بیش از حد متوسط اعلام نموده‌اند؛ چراکه پرداختن به دو مقوله مسکن روستایی و بهبود وضعیت زیست‌محیطی فضای روستا از محورهای اصلی طرح هادی روستایی به‌عنوان برنامه‌ای جهت ساماندهی فضاهای روستایی به شمار می‌رود.

جدول ۵. نتایج آزمون دوجمله‌ای در بررسی میزان اثرگذاری اجرای طرح هادی روستایی بر وضعیت مسکن و زیست‌محیطی

متغیرها	گروه	تعداد پاسخ‌های مشاهده شده	نسبت پاسخ‌های مشاهده شده	نسبت آزمون	سطح معناداری	sig
میزان اثرگذاری اجرای طرح هادی روستایی بر مؤلفه مسکن	گروه اول	۲۰	۰/۱۵	۰/۵	۰/۰۵	۰/۰۰۰
	گروه دوم	۱۱۵	۰/۸۵			
میزان اثرگذاری اجرای طرح هادی روستایی بر مؤلفه زیست‌محیطی	گروه اول	۱۶	۰/۱۲	۰/۵	۰/۰۵	۰/۰۰۰
	گروه دوم	۱۱۹	۰/۸۸			

مأخذ: یافته‌های تحقیق ۱۳۹۸

از طرف دیگر، توزیع چگونگی رضایتمندی پاسخگویان در روستاهای مورد مطالعه، مرتبط با اقدامات صورت گرفته در حوزه‌های مسکن و زیست‌محیطی طرح هادی روستایی نشان داد که حدود ۲۴ درصد افراد از اجرای پروژه‌ها و اقدامات طرح هادی در روستای خود رضایتمندی خیلی کم و کمی، ابراز داشته و حدود ۵۳ درصد روستاییان رضایتمندی زیاد و خیلی زیادی را بیان نموده‌اند (شکل ۲). لازم به ذکر است که چون اکثر قریب به اتفاق اقدامات و پروژه‌هایی که در قالب طرح هادی اجرایی می‌شوند جنبه فیزیکی داشته و تغییرات بارزی را در فضای روستا ایجاد می‌نمایند و روستاییان مستقیماً شاهد این تحولات و بازآفرینی‌ها هستند، از اجرای طرح هادی در روستای خود ابراز رضایتمندی می‌نمایند.

یافته‌های دیگر این پژوهش در زمینه مقایسه میزان رضایتمندی مردم از سطح اجرای طرح هادی روستایی در خصوص وضعیت مؤلفه مسکن روستاییان و وضعیت زیست‌محیطی روستادار پنج روستای مورد بررسی با استفاده از آزمون کراسکال والیس نشان داد که با اطمینان ۹۹٪ سطح رضایتمندی افراد از اجرای طرح هادی در روستاهای مورد بررسی یکسان نیست و تفاوت معناداری باهم دارند. همچنین با توجه به مقدار آماره میانگین رتبه‌ای می‌توان دریافت که میزان رضایت افراد از بیشتر به کمتر به ترتیب در روستاهای علی‌آباد با مقدار ۸۶/۹۷، هوکرد با مقدار ۷۲/۸۱، ده پیش سفلی با مقدار ۶۹/۵۸، ساغری ۳۷/۷۰ و پشت لر با ۲۷/۳۵ بوده است. دیگر یافته‌های پژوهش مشخص ساخت میزان رضایتمندی مردم در روستاهایی که سابقه مدیدی از اجرای طرح هادی داشتند بیشتر بوده است.

جدول ۶. نتایج آزمون کراسکال والیس به منظور مقایسه میزان رضایتمندی مردم از اجرای طرح هادی روستایی در خصوص مؤلفه‌های

مسکن روستاییان و وضعیت زیست‌محیطی روستا در پنج روستای مورد بررسی

روستا	تعداد	میانگین رتبه‌ای	آماره آزمون	درجه آزادی	sig
پشت لر	۱۷	۲۷/۳۵	۴۷/۴۴۷	۴	۰/۰۰۰
ساغری	۲۲	۳۷/۷۰			
هوکرد	۱۸	۷۲/۸۱			
ده پیش سفلی	۱۲	۶۹/۵۸			
علی‌آباد	۶۶	۸۶/۹۷			

مأخذ: یافته‌های تحقیق ۱۳۹۸

در این بخش به منظور سنجش میزان تأثیرگذاری اجرای طرح هادی در فضای روستاها و توانایی طرح در جلب رضایتمندی روستاییان در هر یک از روستاهای مورد مطالعه، از تکنیک Topsis استفاده شد که جهت تعیین درجه اهمیت متغیرهای مورد توجه و همچنین برای افزایش صحت و دقت نتایج حاصله از این پژوهش، هریک از متغیرها توسط روش آنترابی، اهمیت‌گذاری و وزن‌دهی شدند. بر این اساس، نتایج نشان

داد که به ترتیب از بیشترین به کمترین وزن مربوط به متغیرهای رضایتمندی اهالی از اقدامات طرح، بهبود وضعیت زیست‌محیطی روستا و ارتقاء کیفیت مسکن با ضرایب ۰/۵۹، ۰/۳۲ و ۰/۰۹ می‌باشد. همچنین نتایج رتبه‌بندی روستاهای نمونه براساس مدل مورد استفاده، بیانگر آن است که میزان تأثیرگذاری اجرای طرح هادی در روستاهای پرجمعیت علی‌آباد با مقدار ۰/۹۹۵، هوکرد با مقدار ۰/۹۸۵، در بالاترین سطح و در روستاهای پشت‌لر و ساغری در پایین‌ترین سطح آن می‌باشد (جدول ۷).

جدول ۷. رتبه‌بندی روستاهای نمونه بر اساس به کارگیری از تکنیک Topsis

ردیف	روستا	فاصله ایده‌آل مثبت	فاصله ایده‌آل منفی	نزدیکی نسبی به راه‌حل ایده‌آل
۱	پشت‌لر	۰/۰۷۳	۰/۴۳۶	۰/۸۵۶
۲	ساغری	۰/۰۶۲	۰/۲۷۲	۰/۸۱۵
۳	هوکرد	۰/۰۰۵	۰/۳۲۹	۰/۹۸۵
۴	ده پیش سفلی	۰/۰۱۶	۰/۳۱۹	۰/۹۵۳
۵	علی‌آباد	۰/۰۰۱۴	۰/۳۳۴	۰/۹۹۵

مأخذ: یافته‌های تحقیق ۱۳۹۸

نتیجه‌گیری

طرح هادی روستایی در ایران گسترده‌ترین و مهم‌ترین زمینه و اهرم مداخله دولت در روستاها است. در واقع می‌توان گفت این طرح‌ها مهم‌ترین اقدام دولت در رسیدگی به امور آبادانی روستاها می‌باشد؛ بنابراین اعتبار و اهمیت مطالعه و اجرای مناسب طرح‌های هادی روستایی اهمیت روزافزون داشته و در ایجاد، بازآفرینی یا تحول در محیط روستاها اثرات فراوانی دارد. از این‌رو، با تهیه و اجرای طرح‌های هادی روستایی در حدود سه دهه گذشته، قدم اساسی در نظم‌دهی فضایی به فعالیت‌های روستاییان در محیط‌های روستایی کشور برداشته شده است و علی‌رغم رفع کاستی‌های موجود، رشد و توسعه فیزیکی روستاها به سمت‌وسوی ایده آلی هدایت گردیده است.

در این راستا، تحقیق حاضر با هدف بررسی تأثیر اجرای طرح هادی در زمینه میزان اثرگذاری بر مؤلفه مسکن و بر وضعیت زیست‌محیطی روستاها همچنین میزان رضایت مردم از اجرای طرح هادی روستایی می‌باشد به این نتیجه رسیده است که با توجه به وضعیت محیطی و ساختاری و همچنین جمعیتی روستاهای مورد مطالعه و نیز عامل دسترسی مناسب اکثر روستاها به شهر جیرفت، اجرای طرح هادی در - بخش مرکزی جیرفت توانسته در زمینه ایجاد تغییرات در شاخص‌های فیزیکی و زیست محیطی موجبات بهبود عرصه درونی روستا را فراهم آورد. به عبارت دیگر بین متغیرهای اجرای طرح هادی و بهبود محیط زیست روستا و وضعیت مسکن روستا و اجرای طرح هادی رابطه داشته، از دیدگاه روستاییان معناداری وجود است و موجبات رضایتمندی ساکنان را به ارمغان آورده است. به عبارتی رضایت بیش از ۸۵ درصد مردم از اجرای طرح در مؤلفه مسکن بیشتر مربوط به زمینه صدور سند مالکیت، تغییر مناسب الگوی تیپ مسکن، نظارت بر ساخت و سازها، انسجام بافت مسکونی، تغییر و بهسازی مناسب مسکن، مقاوم‌سازی مسکن در برابر حوادث طبیعی، احساس آسایش و آرامش روانی در مسکن استفاده مصالح بادوام بکار رفته در مسکن، قرارگیری مناسب بنا و وضعیت آن نسبت به فضاهای عمومی، رعایت مساحت مسکن با توجه به ابعاد کاربری‌های مورد نیاز ایجاد الگوی مناسب ساخت‌وساز، رعایت مقررات در ساخت‌وساز، بهبود کیفیت نما و سیمای مسکن جلوگیری از گسترش ناموزون روستا می‌باشد که این بخش از تحقیق با نتایج تحقیقات مولائی هاشمیان و همکاران (۱۳۹۵)، بذرافشان و احمدی‌زاده (۱۳۹۵)، عظیمی و همکاران (۱۳۹۱)، همسویی دارد و در خصوص مؤلفه زیست محیطی مربوط به وضعیت آلودگی‌های ناشی از زباله‌های خانگی، بهبود وضعیت سیستم شبکه آب و فاضلاب روستایی، حفاظت از اراضی کشاورزی جمع‌آوری و دفن زباله‌ها، مکان‌یابی و توسعه مناسب محدوده گورستان، رعایت حریم میان احشام و انسان دسترسی مناسب به آب شرب بهداشتی، حفاظت از منابع آبی روستا (چاه و چشمه...)، را فراهم کند که این بخش از تحقیق هم با نتایج پژوهش‌های حاتم‌نیا و همکاران (۱۳۹۳)، ابراهیمی و همکاران (۱۳۹۳)؛ شکوری و شمس‌الدینی (۱۳۹۳)، عنابستانی و اکبری (۱۳۹۱) همسویی دارد. و از یافته‌های دیگر این پژوهش در زمینه مقایسه میزان رضایتمندی مردم از سطح اجرای طرح هادی روستایی در خصوص وضعیت مؤلفه مسکن روستاییان و وضعیت زیست‌محیطی روستا در پنج روستای مورد بررسی با استفاده از آزمون کراسکال والیس مشخص گردید که با اطمینان ۹۹٪ سطح رضایتمندی افراد از اجرای طرح هادی در روستاهای مورد بررسی تفاوت معناداری با هم دارند و میزان رضایت افراد در روستاهایی که سابقه مدیدی از اجرای طرح هادی آن‌ها می‌گذرد همچون علی‌آباد، هوکرد، بیشتر بوده است.

همچنین نتایج بیانگر تأثیر مثبت اجرای طرح هادی بر روند افزایش تعلق خاطر ساکنین روستاها به عرصه محیط زندگی خود هستند اما با این حال به طور کلی در زمینه زیست‌محیطی آشنایی ضعیف مشاوران با موازین و اصول حفاظت محیط‌زیست، منحصراً شدن طرح‌ها به ابعاد کالبدی، مشارکت محدود روستاییان در تهیه و اجرای طرح‌ها و به تبع آن غفلت مشاوران از حساسیت‌های زیست‌محیطی روستاها، از مهم‌ترین دلایل کاهش موفقیت طرح‌ها و نارضایتی تعداد محدودی در ارتقاء محیط‌زیست روستاهای نمونه بوده است. بنابراین با توجه به نتایج به‌دست‌آمده از نتایج پژوهش حاضر، جهت اجرای صحیح برنامه‌های عمرانی همچون طرح هادی روستایی و ارتقاء هر چه بیشتر کیفیت اقدامات و از طرفی جلوگیری از هدر رفت امکانات، سرمایه و نیروی انسانی پیشنهادهای زیر توصیه می‌گردد: بهره‌گیری از مشارکت روستاییان به هنگام مطالعات میدانی، شناخت تمامی جنبه‌های نیازهای جوامع روستایی، تدوین شاخص‌های حفاظت از محیط‌زیست روستایی در مطالعه طرح‌های مزبور، تداوم فعالیت‌های بهسازی، مقاوم‌سازی و بهبود مسکن روستایی به‌طوری‌که فضایی مناسب برای سکونت روستاییان فراهم آورد؛ در کل باید به این نکته توجه کرد که روستاها، فضای زندگی تعداد زیادی از جمعیت کشور می‌باشد، در این راستا باید به نقاط روستایی همچون نقاط شهری توجه نمود و برنامه‌های اجرایی در راستای توسعه عمرانی آن‌ها تدوین کرد که فضای پیشرفت و رشد و ماندگاری جمعیت روستایی را فراهم آورد.

References

1. Azizpour, Farhad, Hosseini Mohtas, Sedigheh (2008): "A Review of the Physical Developments of Villages in the Country with Emphasis on Rural Master Plan, Housing and Rural Environment", Quarterly, Housing and Rural Environment, No. 123, Year 27, p. 55-42. (in Persian)
2. Azimi, Nouredine, Molaei Hashjin, Nasrallah, Asheghi, Ardeshir (2012): "Study of physical effects of Hadi project implementation in rural settlements from the perspective of Miandoab villagers", Quarterly Journal of Geographical Perspective (Human Studies), Year 7, No. 19, pp. 37- 25. (in Persian)
3. Azkia, Mostafa; Ghaffari, Gholam Reza (2007): Rural Development with Emphasis on the Rural Society of Iran. Tehran, Ney Publishing. second edition.(in Persian)
4. Anabestani, Ali Akbar. Akbari, Mohammad (2012): "Evaluation of Hadi's plans and their role in the physical development of the village from the perspective of the villagers of Jahrom", Journal of Human Geographical Research, Volume 44, Number 4. (in Persian)
5. Bazrafshan, Javad. Ahmadizadeh, Maryam (2016): Rural pilot projects and their role in physical development in Kashkouieh village, Dashtab district, Baft city. The Third Scientific Conference on New Horizons in Geography and Architecture and Urban Planning in Iran. (in Persian)
6. Ebrahimi, Mohammad Sadegh. Amini, Amir Mozaffar. Mikael Seyed Hanif (2014) "Investigation of the status of infrastructure and superstructure services of the Rural Master Plan", Journal of Geographical Perspective in Human Studies, No. 26, Rasht, pp. 119-105(in Persian)
7. Economic and Social and Cultural Development Planning Document of Jiroft County (2016): Kerman Provincial Planning and Employment Deputy, Planning and Budget Office. (in Persian)
8. Fazuni Ardakani, Zahra, Hayati, Dariush (2011): A Critique of the Process of Implementing a Rural Master Plan with an Attitude Towards the Experience of Sepidan Fars, Proceedings of the First National Congress of Modern Agricultural Sciences and Technologies, Zanjan University, pp. 1-4. (in Persian)
9. Ghanbari, Cyrus. Bahrami, Keyvan (2016) "Local management and its role in the physical development of rural settlements) studied: Chenaran city", regional planning quarterly, year 6, consecutive issue 22. (in Persian)
10. Gibson, K., Cahill, A., & McKay, D. (2010), Rethinking the dynamics of rural transformation: performing different development pathways in a Philippine municipality. Transactions of the Institute of British Geographers, 35(2), 237-255.
11. Hatamnia, Tayebeh, Motamed, Mohammad Karim, Amiri, Zahra (2014): Environmental assessment of the implementation of rural pilot projects in Shirvan city, the first national conference on sustainable management of soil resources and environment of Shahid Bahonar University of Kerman(in Persian)

12. Haghpanah, Maryam, Dehghani, Marjan. (2009), Investigation of the effects of rural guide projects. First National Conference on Housing and Physical Development of the Village, Sistan and Baluchestan University, Zahedan. (in Persian)
13. Mohammadi Yeganeh, Behrooz, Nabati, Abbas, Cheraghi, Mehdi (2011): "Explaining the Effects of Hadi Project Implementation on Improving the Quality of Life in Rural Areas (Case Study: Kerani Village - Bijar City)", Housing and Environment, No. 139, p. 112-99. (in Persian)
14. Molaei Hashjin, Nasrallah, Ghadiri Masoum, Mojtaba, Azizi Demir Chelou, Abdullah (2016): "Study of the physical effects of implementing the Hadi project in rural settlements from the perspective of villagers in northern Ardabil province", Regional Planning Quarterly, Volume 6, Number 21, Pp. 92-75. (in Persian)
15. Nateghpour Mohammad Javad (2004) Introduction to Physical Development Projects, Ministry of Interior, Council Planning and Training Office, Tehran. (in Persian)
16. Natural Disasters Research Institute (2009): Evaluation of the effects of rural master plan implementation, Islamic Revolution Housing Foundation, Tehran. (in Persian)
17. Pezeshkian, Mohsen (2015): The performance of village master plans in physical, economic and social development of rural settlements of Charosa section of Kohgiluyeh city, M.Sc. Thesis, Faculty of Geography, Birjand University, Iran. (in Persian)
18. Rezvani, Mohammad Reza (2004): Introduction to Rural Development Planning in Iran, Qoms Publishing, Tehran. (in Persian)
19. Rezvani, Mohammad Reza (2008): Rural Development Planning in Iran, Qoms Publishing, Tehran (in Persian)
20. Saeedi, Abbas (2005) t Fundamentals of Rural Geography, Samat Publications, Second Edition, Tehran. (in Persian)
21. .21. Statistics and Mapping Organization (2011). (in Persian)
22. Shakur, Ali, Shams-ud-Din, Ali (2014): "Measuring the social and economic dimensions of the implementation of the master plan in rural settlements, the village next to the city of Marvdasht", Quarterly Journal of Geography and Urban Planning - District, No. 13. Pp. 27-25. (in Persian)
23. Shamaei, Ali; Ahmadpour, Ahmad (2011). Urban Improvement and Renovation, Fourth Edition, Tehran: Tehran University Press. (in Persian)
24. Shams al-Dini, Ali (2008). "Effects of Hadi Project Implementation in Reducing Rural Migration, Case Study: Fahlian Village", Housing and Rural Environment Quarterly, Vol. 17, No. 111, Tehran, pp. 11-91. (in Persian)
25. Varsi, Hamidreza, Saberi, Hamid (2009): Evaluation of Rural Hadi Projects in Physical Development of Villages (Case Study of Villages of Isfahan Province), Proceedings of the First National Conference on Housing and Physical Development of Villages, Zahedan, pp. 1-5. (in Persian)
26. Visser, O., Mamonova, N., & Spoor, M. (2012), Oligarchs, megafarms and land reserves: understanding land grabbing in Russia. The Journal of Peasant Studies, 39(3-4), 899-931.
27. Winograd, M., & A. Farrow. (2009), Sustainable development indicators for decision making: concepts, methods, definition and use. Dimensions of Sustainable Development-Volume I, 1, 41.